

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У січні 2021 року в умовах “локдауну” цінова ситуація значною мірою зберігала характерні ознаки другої половини минулого року – невизначеність щодо найближчої перспективи в умовах пандемії стримувала попит (за певними групами товарів відбулося відчутне зниження цін, зокрема, йдеться про одяг і взуття), а зміщення пріоритетів у споживанні на користь продовольчих товарів залишалося відчутним.

Не менш вагомим чинником у січні стало підвищення тарифів, найбільше – на електроенергію.

В цілому у 2021 році, як і прогнозувалось, зростання споживчої інфляції перевищить цільовий рівень Національного банку. Причиною буде поступове протягом року відновлення економічної активності через пом'якшення карантинних заходів і зниження рівня майбутньої невизначеності на тлі поширення вакцинації у світі та в Україні.

Загалом така ситуація не призведе до зміни середньострокового тренду на уповільнення інфляційних процесів (вже у 2022 році очікується вичерпання тиску інфляційних чинників) та не спотворюватиме умови розвитку вітчизняної економіки.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Січень 2018-2020	Січень 2021	Січень 2018-2020	Січень 2021
Зміни споживчих цін	8,7	6,1	0,9	1,3
Базова інфляція	7,1	5,0	0,3	0,3
Небазова інфляція	11,1	7,9	1,8	2,7

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

За підсумком січня 2021 року зростання споживчих цін очікувано прискорилося до 1,3% за місяць (0,9% у попередньому місяці), у річному розрахунку – до 6,1% (5% відповідно), тобто інфляція вийшла за межі цільового діапазону Національного банку. Проте такий її показник є близьким до прогнозованого.

Наразі цінова динаміка значною мірою відповідає тенденціям кінця минулого року зі своїми сезонними особливостями.

Зокрема, у січні 2021 року економіка черговий раз зіткнулася з посиленням карантинних обмежень, що звужувало попит на фоні мотивації населення щодо утримання від зайвих витрат.

Поряд з цим, монетарні умови формування цін безпосередньо в січні практично не стимулювали їхнє зростання. Грошова маса за січень 2021 року зменшилася на 0,6% при збереженні облікової ставки на рівні 6% річних, а середньомісячний показник девальвації гривні до долара США в січні становив 0,2%.

Але при цьому чинник минулорічного насичення ринку грошима, хоча й певною мірою нівелюється за рахунок мотивації до поточного утримання від зайвих витрат, усе ж таки поступово тисне на ціни.

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Базова і небазова інфляція, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Тисне на споживчі ціни і прискорене зростання цін виробників, що було розпочато ще в середині минулого року.

Крім того, у січні через найбільшу кількість свят року відбулося зниження заощаджень населення на депозитах банків (за оперативними даними за станом на 28.01.2021 – на 1,3% в національній та на 0,6% в іноземній валюті), що тим самим підтримало попит на деякі групи товарів. Так, якщо впродовж останніх місяців 2020 року спостерігалось збільшення обсягів депозитів домашніх господарств, серед яких за строками домінували депозити на вимогу (із відносно швидким зростанням питомої ваги в строковій структурі – до 51,9% на кінець 2020 року), то січень із певною традиційною “бідністю” щодо заробітку змусив населення змінити свою поведінку й щодо заощаджень.

Довідково. Упродовж 2020 року зростання заробітної плати було очікувано нижчим за показник попереднього року (10,4% у порівнянні із 18,4%), хоча впродовж IV кварталу заробітна плата зростала вищими темпами, ніж за інші “карантинні” квартали 2020 року (на 13,9% по відношенню до IV кварталу 2019 року).

Невизначеність щодо подальших перспектив зберегла акцент на споживанні саме продовольчих товарів та товарів першої необхідності. Так, продукти харчування в січні подорожчали на 1,5%, що сформувало найбільший внесок у загальний рівень інфляції (за розрахунками Мінекономіки становив 0,6 в.п.). Однак, такі темпи подорожчання продуктів харчування є типовими для цього місяця, адже за розрахунками Мінекономіки в середньому в січні впродовж 2018-2020 років ціни зростали на 1,6%. Крім того, зростання цін на продукти харчування в січні 2021 року є меншим за зростання в грудні 2020 року, коли ціни збільшилися на 1,8%. У січні 2021 року серед продуктів харчування подорожчали в основному яйця та овочі.

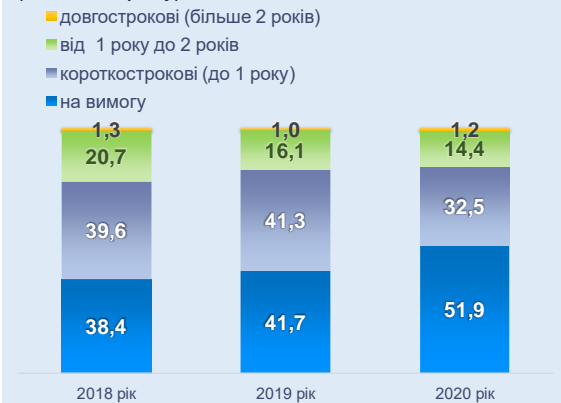
Також вагомий вплив у січні мала й тарифна складова:

- ✓ відбулося, відповідно до прийнятих рішень, підвищення тарифів на електроенергію (вперше з березня 2017 року, зростання в січні – 36,6%), що сформувало найбільший, після продуктів харчування, внесок до інфляції на рівні 0,5 в.п.;
- ✓ зросла вартість водопостачання (на 10,9%), водовідведення (на 17,3%) та гарячої води й опалення (на 3,3%), не останню роль у цьому зіграло попереднє стрімке подорожчання природного газу на внутрішньому ринку;

Довідково. У січні 2021 року нові тарифи на водопостачання та водовідведення встановлено у всіх регіонах України, зокрема найбільше підвищення зафіксовано в Сумській області (на 54,8% на водопостачання та в 1,7 раза на водовідведення). На гарячу воду й опалення тарифи змінилися лише в шести областях (найбільше – у Херсонській (на 34,1%), Івано-Франківській (на 32,5%) та Луганській (на 28,5%) областях).

- ✓ планово підвищили деякі акцизи, що позначилося на зростанні вартості тютюнових виробів (на 1,9%, внесок – 0,1 в.п.);
- ✓ підвищили тарифи на свої послуги й деякі компанії, зокрема оператор фіксованого телефонного зв'язку “Укртелеком” на вартість пакетів послуг для низки тарифних планів.

Рис. 4 Строкова структура депозитного портфеля домашніх господарств (на кінець року), %

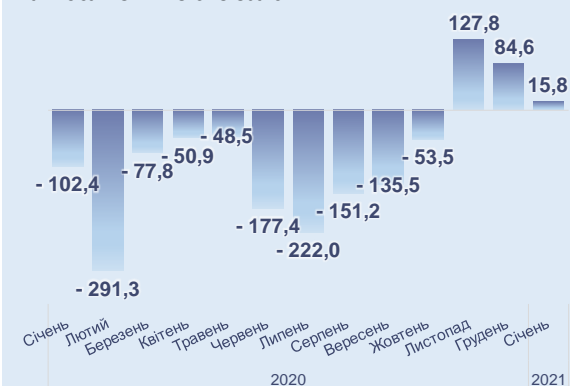
Джерело: Національний банк

Рис. 5 Зміни середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці, % до попереднього року

Джерело: Держстат

Рис. 6 Чиста купівля(+)/продаж (-) іноземної валюти фізичними особами, млн дол. США в еквіваленті

Джерело: Національний банк

Як результат загалом міжміський та місцевий телефонний зв'язок подорожчав на 10,7% та на 10,2% відповідно.

Водночас зниження вартості природного газу (на 4,5%) частково компенсувало тарифний тиск на інфляцію в січні.

Довідково. 19.01.2021 набрала чинність постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2021 № 25 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”, якою Уряд зобов’язав лише з 01.02.2021 обмежити ціну на природний газ за договорами постачання між побутовими споживачами та постачальниками, у тому числі постачальником “останньої надії”, на рівні 6,99 грн/куб. метр (з урахуванням ПДВ та плати за транспортування магістральними газопроводами до внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи). Але більшість газопостачальних компаній знизили ціну на природний газ уже в січні (порівняно з груднем 2020 року природний газ подешевшав у 17 регіонах України).

Проте, зважаючи, що наразі підвищення тарифів не повністю покривається витратами населення на них (заборгованість за комунальні послуги зростає), тому “вивільнені” кошти потрапляють до найбільш актуальних сегментів споживчого ринку, чим зі свого боку також збільшують тиск на ціни.

Довідково. На кінець 2020 року заборгованість населення зі сплати за постачання та розподіл природного газу становила 31,5 млрд грн (збільшилася на 12,9% порівняно з датою на кінець 2019 року), за постачання теплової енергії та гарячої води – 24,1 млрд грн (на 18,1% відповідно), за постачання та розподіл електричної енергії – 6,1 млрд грн (на 13%), за централізоване водопостачання та водовідведення – 5,7 млрд грн (на 39%), за управління багатоквартирним будинком – 5,1 млрд грн (залишилася на попередньому рівні), за надання послуг з вивезення побутових відходів – 1,1 млрд грн (на 37,5%).

Загалом, упродовж I кварталу 2021 року варто очікувати, що характер впливу основних мотиваційних чинників на споживчому ринку суттєво не зміниться. Населення й надалі, до явного відновлення нормального рівня економічної активності утримуватиметься від зайвих витрат, фокусуючи увагу на споживанні товарів першої необхідності та харчових продуктів. Але, при цьому, вірогідно, що динаміка зростання тарифів для населення вже не знаходитиметься на настільки високому рівні.

З іншого боку, не варто не враховувати чинник накопиченого впродовж минулого року як монетарного тиску, так і тиску цін виробників промислової продукції, які стрімко зростають.

З урахуванням наведеного вище, очікується певне прискорення темпів інфляції на початку року. **І хоча, загалом у цьому році зростання споживчої інфляції, як і очікується, перевищить цільовий рівень Національного банку, втім така ситуація не призводитиме до кардинальних середньострокових змін у тренді та не формуватиме негативних умов для розвитку економіки.**

Рис. 7 Зміни цін на деякі товари та послуги, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 8 Зміни цін на деякі комунальні послуги, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

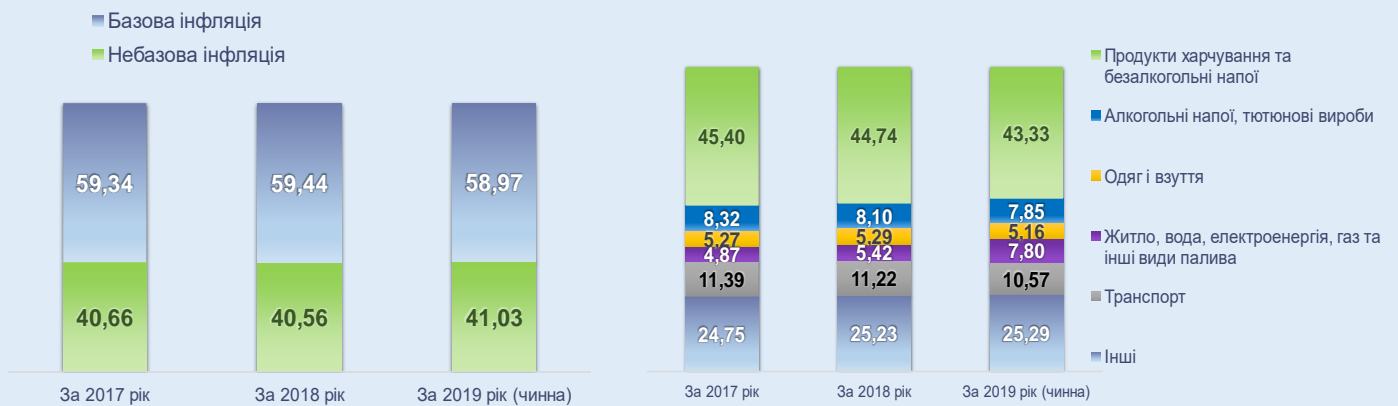
Вставка. Оновлення вагової структури для розрахунку ІСЦ

Вчоргове разом із публікацією інформації щодо зміни споживчих цін у січні Держстат оприлюднив оновлену вагову структуру для розрахунку ІСЦ. Зважаючи, що наразі чинна вагова структура відображає споживчі витрати домогосподарств на кінцеве споживання за 2019 рік, то зміна її структури порівняно з попереднім роком підтверджує тенденції характерні для допандемічного розвитку вітчизняної економіки – скорочення частки витрат на продовольчі товари та збільшення витрат на непродовольчі товари та послуги. Слід зазначити, що така динаміка відповідала тенденціям поступового підвищення добробуту населення та, відповідно, поступового зниження продовольчої групи в структурі споживання.

Також у новій ваговій структурі, уперше після переходу на розрахунок структури на основі даних національних рахунків (здійснено у 2017 році), частка базової інфляції в загальній споживчій інфляції скоротилася до 59%, а частка небазової інфляції, відповідно, збільшилась до 41%. Розширення частки небазової інфляції пов'язано, насамперед, зі зростанням витрат населення на комунальні послуги. Хоча їхня частка зростала також і раніше, але таке зростання нівелювалося за рахунок інших груп товарів та послуг. Проте в новій ваговій структурі зростання витрат домогосподарств на комунальні послуги було настільки вагомим, що лише частково компенсувалося іншими групами товарів та послуг.

Отже, за новою ваговою структурою споживчі ціни стали менш чутливими до зміни монетарних умов та більш залежними від інших чинників, зокрема тарифної складової за комунальні послуги.

Зміни питомої ваги в споживчому наборі базової й небазової інфляції, %   **Зміни питомої ваги в споживчому наборі за деякими розділами товарів та послуг, %**

ЗМІНИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головне

У січні 2021 року ціни виробників промислової продукції, передусім, під тиском швидкозростаючих цін на світовому ринку суттєво прискорили свою динаміку. Таке продовження минулорічного цінового тренду посилюється і внутрішніми чинниками, зокрема високою собівартістю виробництва на тлі погіршення поточного стану підприємств, що, зі свого боку, додатково стимулює виробників до подальшого підвищення цін на власну продукцію.

З огляду на таку динаміку, очікується, що впродовж I кварталу 2021 року більшість чинників матимуть інфляційний характер: подальше зростання світових цін при високій собівартості виробництва на тлі збереження песимістичних очікувань бізнесу щодо результатів своєї діяльності.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Січень 2018-2020	Січень 2021	Січень 2018-2020	Січень 2021
Зміни цін виробників промислової продукції	8,2	17,6	2,6	5,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3,6	38,4	1,7	12,4
Переробна промисловість	5,3	19,8	0,6	3,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	16,4	2,3	7,9	6,4

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Початок 2021 року поєднав сукупність внутрішніх і зовнішніх інфляційних чинників – ціни в промисловості в січні 2021 року зросли на 5,2% (востаннє місячний приріст був вищим, ніж наразі, у жовтні 2016 року, коли досяг 5,4%). Таке надвисоке значення (у порівнянні з показниками впродовж останніх років) є свідченням продовження тренду на прискорення, що почався ще з липня минулого року. Як наслідок, у річному розрахунку ціни прискорилися до 17,6% (14,5% у грудні 2020 року).

Серед внутрішніх чинників слід виділити посилення тиску на виробничу діяльність підприємств, що відбувалося через зростання витратної частини виробництва. Оскільки ціни на товари проміжного споживання й далі зростали найвищими з усіх основних промислових груп темпами – у січні на 30,2% у річному обчисленні (на 21,9% у грудні 2020 року), то зазначене віддзеркалилося на кінцевих цінах виробленої продукції.

Проте головну роль у прискоренні зростання, що випереджає попередні прогнози, зіграв, передусім, зовнішній чинник (різке зростання цін за широкою номенклатурою, починаючи, переважно, з травня 2020 року, на світовому ринку на фоні поступового відновлення попиту). Так, за даними Світового банку, у січні 2021 року на світових сировинних ринках і далі спостерігалось

Рис. 1 Зміни цін виробників промислової продукції, %

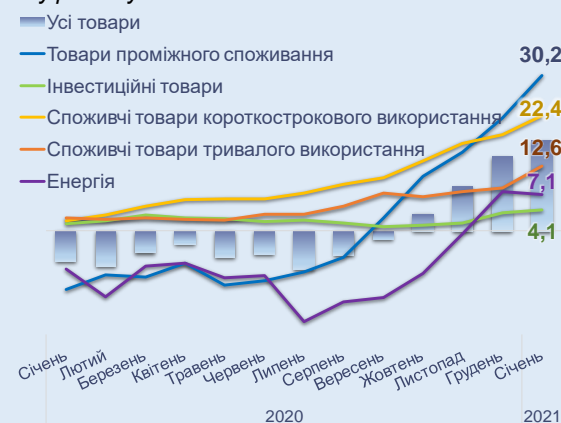
Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни цін виробників промислової продукції в галузевому розрізі, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін виробників промислової продукції за основними промисловими групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

зростання цін, що підтримувалося покращенням виробничої діяльності в країнах на фоні проведення вакцинації від COVID-19, і в підсумку сформувало значний попит на сировинні товари.

Така тенденція світового ринку позначилася, насамперед, на цінах вітчизняних виробників: у січні, як і більшу частину 2020 року, вищими темпами зростали ціни на промислову продукцію, що реалізується за межами України (на 9,2% порівняно з груднем 2020 року та на 46,2% порівняно із січнем 2020 року), ніж у її межах (на 4% та на 11,2% відповідно).

У січні найбільш відчутним для внутрішнього ринку було зростання світових цін на:

- ✓ залізні руди (за даними Світового банку середня ціна за січень 2021 року підвищилася на 9,1%, зокрема за травень-грудень 2020 року – в 1,8 раза) – визначило збільшення внутрішніх цін у добуванні металевих руд на 18,4% (за розрахунками Мінекономіки внесок до загальної інфляції в промисловості становив 1,1 в.п.);
- ✓ нафту та природний газ (середня світова ціна на нафту за січень 2021 року підвищилася на 10%, зокрема за травень-грудень 2020 року – у 2,3 раза, на природний газ на європейському ринку – на 24,1% та в 3,7 раза за червень-грудень 2020 року) – визначило збільшення внутрішніх цін у добуванні сирової нафти та природного газу на 11,4% (внесок – 0,5 в.п.).

У підсумку ціни в добувній промисловості загалом підвищилися на 12,4% (внесок – 1,7 в.п.).

Схожі тенденції відбувалися й у переробній промисловості: подорожчання базових металів та добрив на світовому ринку визначило збільшення внутрішніх цін на продукцію металургії на 6,4% (внесок – 0,9 в.п.) та хімічної промисловості на 9,6% (внесок – 0,3 в.п.).

Довідково. В умовах зростання попиту через поживлення промислового виробництва у світі, у т.ч. автомобілебудування та реалізації державних проєктів (у т.ч. інвестиційних), які запроваджені для підтримки економіки, середня ціна на базові метали за січень 2021 року підвищилася на 1,7% (за травень-грудень 2020 року – в 1,5 раза), ціна на карбамід за січень 2021 року підвищилася на 8,2% (за червень-грудень 2020 року – на 21,3%).

Поряд із впливом світового ринку на внутрішні ціни впливали й інші чинники.

Так, скорочення врожаю деяких сільгоспкультур, зокрема, соняшнику, цукрових буряків та зернових на фоні зростання світових цін на продовольство підтримує подальше підвищення цін у виробництві олії та тваринних жирів (на 8% у січні 2021 року та на 8,7% у попередньому місяці), у виробництві цукру (на 4,4% та 10,3% відповідно), у виробництві продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (на 2,8% та на 1,3%). Усі ці чинники і визначили зростання цін у харчовій промисловості загалом (на 2,8%, внесок – 0,7 в.п.).

Рис. 4 Зміни цін виробників промислової продукції в цілому, а також призначену для реалізації в межах України та за її межі, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни світових цін на залізні руди й базові метали, а також внутрішніх у добуванні металевих руд та в металургії, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Рис. 6 Зміни світових цін на нафту і природний газ, а також внутрішніх у добуванні сирової нафти та природного газу і у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Довідково. У січні 2021 року середнє значення Індексу продовольчих цін ФАО було вищим на 4,3% рівня грудня 2020 року, і, таким чином, цей показник, зростання якого триває восьмий місяць поспіль, досяг найвищого середньомісячного значення з липня 2014 року. Цей ріст зумовлений насамперед значним підвищенням цін на цукор, зернові й рослинні масла.

У підсумку ціни в переробній промисловості зросли на 3,3% (внесок – 2,1 в.п.).

Крім того, різко прискорили зростання ціни й у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 6,4% (внесок – 1,4 в.п.).

Довідково. За даними ДП “Оператор ринку” в січні 2021 року ціни на ринку “на добу наперед” та внутрішньодобовому ринку в торговій зоні “ОЕС України” значно відхилялися від цінових обмежень: мінімальні ціни спостерігалися в першій декаді січні, але в другій і третій декадах січня попит збільшився, у години максимального навантаження спостерігався дефіцит пропозицій на продаж електричної енергії, тому в такі години ціни на ринку “на добу наперед” були близькими до максимальних.

Рис. 7 Зміни деяких цін у харчовій промисловості, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Грудень 2020 року			Січень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	0,9	–	5,0	1,3	–	6,1
Базовий ІСЦ	0,3	0,2	4,5	0,3	0,2	5,0
Небазовий ІСЦ	1,8	0,7	5,9	2,7	1,1	7,9
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	1,7	0,8	4,9	1,4	0,6	5,9
Алкогольні напої, тютюнові вироби	0,5	0,0	9,2	1,0	0,1	9,4
Одяг і взуття	-4,6	-0,2	-7,3	-4,0	-0,2	-5,7
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,1	0,0	13,6	6,0	0,5	18,4
Водопостачання	0,0	0,0	18,5	10,9	0,0	31,5
Водовідведення	0,0	0,0	16,5	17,3	0,0	36,6
Електроенергія	0,0	0,0	0,0	36,6	0,5	36,6
Природний газ	-0,4	0,0	56,3	-4,5	-0,1	34,8
Гаряча вода, опалення	1,4	0,0	-2,2	3,3	0,1	3,6
Предмети домашнього вжитку	-0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,8
Охорона здоров'я	0,4	0,0	7,7	0,4	0,0	8,2
Транспорт	0,7	0,1	2,7	1,0	0,1	4,4
Паливо та мастила	2,5	0,1	-10,5	2,3	0,1	-4,7
Зв'язок	0,1	0,0	4,1	1,0	0,0	4,3
Відпочинок і культура	0,2	0,0	0,1	0,6	0,0	0,7
Освіта	0,0	0,0	13,9	1,2	0,0	13,7
Ресторани та готелі	0,4	0,0	3,7	0,3	0,0	3,4
Різні товари та послуги	3,2	0,1	6,0	1,3	0,1	5,6

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку

Темпи приросту/зниження цін у промисловості за основними галузями

Ключові показники	Грудень 2020 року			Січень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Зміни цін виробників промислової продукції	1,8	–	14,5	5,2	–	17,6
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3,4	0,4	29,5	12,4	1,7	38,4
Добування кам'яного вугілля	-1,2	0,0	-7,3	3,3	0,1	1,2
Добування сирової нафти та природного газу	1,6	0,1	28,6	11,4	0,5	24,6
Добування металевих руд	7,7	0,4	44,6	18,4	1,1	64,9
Переробна промисловість	1,9	1,2	15,7	3,3	2,1	19,8
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2,6	0,6	21,9	2,8	0,7	26,1
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	-1,7	-0,1	1,8	2,4	0,1	3,8
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2,3	0,1	20,9	9,6	0,3	29,4
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,7	0,0	10,4	2,3	0,0	11,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	0,3	0,0	4,1	0,6	0,0	4,7
Металургійна промисловість	3,9	0,5	25,2	6,4	0,9	34,6
Машинобудування	0,6	0,0	2,1	1,4	0,1	3,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,6	0,2	3,9	6,4	1,4	2,3

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку